

ганізації. Щорічний план приймання документів на держзберігання становить 5 тис. од. Разом з тим заповнення архівосховищ становить 100 %. Упоратися із цією проблемою дозволить лише вирішення питання про виділення додаткових площ для зберігання документів, зокрема, будівництво прибудови до основної будівлі архіву.

Анатолій ЛАВРЕНЮК,
директор Центрального державного
електронного архіву України

Процеси інформатизації в Україні активно здійснюються на всіх рівнях державного управління, значна кількість заходів спрямована на впровадження інформаційних технологій. Досягнутий рівень використання новітніх інформаційних технологій у діловодстві дозволяє прогнозувати перехід від традиційного до електронного документообігу.

Прийняття Закону України “Про електронні документи та електронний документообіг” (2003) та Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади” (2004) дали змогу розпочати роботи зі створення й запровадження в органах державної влади систем автоматизації діловодства, заклали законодавчу базу переходу на внутрішній та зовнішній електронний документообіг.

Сьогодні системи електронного документообігу впроваджено у більшості центральних органів державної влади України. За даними Державного комітету інформатизації України на 2008 рік, вони функціонують у 55 центральних органах державної влади. Робочу групу з упровадження електронного документообігу створено в Держкомархіві України.

Істотних успіхів у цьому напрямку досягли у Головному управлінні державної служби України. Так, з 1 січня 2009 р. запроваджено електронний документообіг в центральному апараті Головдержслужби, в її територіальних органах та інтеграція документообігу в Секретаріат Кабміну з використанням електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП). Щоденно в Головдержслужбі реєструється понад 200 електронних документів. База даних системи використовується всіма працівниками (понад 110 осіб) як довідкова система щодо первинних і пов’язаних з ними документів, які скануються та зберігаються в електронному вигляді.

Поступовий розвиток електронного документообігу в органах державної влади та управління вимагає створення оптимальних умов для архівного зберігання електронних документів та електронних інформаційних ресурсів. Ці функції покладено на Центральний державний електронний архів України (далі – ЦДЕА України).

Нині першочерговим завданням у діяльності електронного архіву є створення цілісної і дієвої нормативно-методичної бази. Проводиться науково-дослідна та методична робота: розроблено та затверджено методичні рекомендації “Про створення й зберігання архівних копій веб-сайтів”; завершується розробка методичних рекомендацій “Про проведення експертизи цінності електронних документів”, інструкції “Про облік і описування архівних копій веб-сайтів”. Разом з Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства завершується робота над галузевим стандартом “Метадані архівного електронного документа. Опис структури й змісту даних”.

Збереження інтернет-ресурсів набуває актуальності у всьому світі і в Україні зокрема. Оскільки в умовах світової фінансової кризи, десятки компаній ліквідуються щодня, їх назви зникають із пам’яті одночасно з їхніми сайтами. Це відбувається не тільки з комерційними, але і з державними офіційними сайтами. У цьому контексті завдання ЦДЕА України полягає у визначенні своєї відповідальності за збереження Інтернет-ресурсів та ініціюванні заходів по попередженню їх втрати.

Відповідно до Методичних рекомендацій “Про створення та зберігання архівних копій веб-сайтів”, затверджених Нормативно-методичною комісією Держкомархіву України, визначено порядок проведення експертизи цінності веб-сайтів та процедури створення архівних копій веб-сайтів, розміщених в мережі Інтернет.

На даний момент спеціалістами відділу інформаційних технологій розроблено програму з копіювання веб-сайтів. Програмне забезпечення розроблено під платформу Windows і використовується в тестовому режимі для копіювання сайту Державного комітету архівів України.

Створено всі передумови для переходу на крос-платформенне програмування, що розширить список систем, на які може бути встановлене програмне забезпечення. У процесі роботи програма буде вдосконалюватися, що дасть змогу уникнути необхідності копіювати сайт повністю. Програмне забезпечення дозволить автоматично відстежувати зміни, які відбулися у веб-ресурсі, а також буде зберігати тільки зміни на певний момент часу. Це підвищить ефективність програмного забезпечення, а також зменшить обсяг пам’яті, необхідний для зберігання всього сайту. Планується розширення вільної пам’яті сервера за рахунок підключення додаткових носіїв інформації для оперативного й резервного зберігання.

Однак даний проект ЦДЕА України ускладнюється відсутністю офіційних критеріїв відбору веб-сайтів, що підлягають зберіганню. На порядку денному – питання розроблення нової політики для забезпечення довгострокового збереження тих веб-матеріалів, які можуть мати цінність для майбутніх поколінь, вдосконалення норм авторського права та законодавства про інтелектуальну власність

Необхідно також адаптувати і розширити правові рамки щодо зберігання веб-ресурсів, що визначають відповідні обов'язки й процедури, для забезпечення можливості діяти в умовах нового Інтернет-середовища. Відповідне законодавство в цій сфері є для ЦДЕА України необхідним інструментом з визначення завдань і відбору веб-сайтів, що підлягають зберіганню.

Однак, незважаючи на успішний розвиток окремих напрямків роботи електронного архіву, невирішеними залишаються питання передачі електронних документів на постійне зберігання до архіву.

Згідно з нормами вітчизняного законодавства, електронні документи без ЕЦП не мають юридичної сили, а тому не можуть передаватися на постійне зберігання, а відтак бути задіяними в системі електронного документообігу. Електронні документи, які передаватимуться до архіву, повинні бути підписані ЕЦП, а отже, в будь-який момент перебування документа в архіві має бути забезпечена можливість перевірки достовірності та автентичності документа.

Повноцінне впровадження ЕЦП в органах державної влади, установах, організаціях потребує в свою чергу вирішення багатьох проблем. Передусім це стосується питань, пов'язаних із забезпеченням функціонування Центрального засвідчувального органу (далі – ЦЗО) як основного інституту у системі функціонування ЕЦП, а також з проблемою сумісності форматів ключів, які видають Акредитовані центри сертифікації ключів (далі – АЦСК).

Сьогодні фізична або юридична особа, яка отримала сертифікат ключа в одному АЦСК, може працювати тільки з тими органами державної влади, які обслуговуються цим АЦСК. Жоден інший АЦСК чи державний орган не зможуть прийняти та обробити даний документ. Таким чином, для того, щоб подати звітність до декількох органів державної влади, юридична чи фізична особа має використовувати декілька ключів, що нині заборонено законодавством. Така ситуація склалась у зв'язку з тим, що нормативними документами не передбачено функцій ЦЗО щодо перевірки сумісності окремих центрів сертифікації під час їх акредитації. Більше того, не визначені формати даних, що мають використовуватися центрами сертифікації.

Відсутність необхідних нормативних документів змушує звертатися до міжнародного практичного досвіду, де питанням цифрового підпису, електронного документообігу приділяється значна увага. Існує більш як 40 міжнародних стандартів і близько 40 стандартів ЄС, пов'язаних з інфраструктурою ЕЦП, форматами архівного зберігання. Взявши курс на вступ до ЄС та вступивши в СОТ, Україна в сфері цифрового підпису зобов'язана застосувати відкриті стандарти, використовувати міжнародні технічні стандарти і стандарти ЄС. На даний час в нашій країні офіційно визнано 4 стандарти, при цьому жоден із них не визнано як європейський або міжнародний.

На сучасному етапі діяльність електронного архіву щодо архівного зберігання електронних документів та електронних інформаційних ресурсів ускладнюється також відсутністю чіткої нормативної бази, яка б регламентувала правовідносини органів державної влади, установ, організацій (фондоутворювачів) з державними архівами, державними архівами та електронним архівом. Крім названих проблем, існує психологічна неготовність архівних працівників до роботи з електронними документами (проведення експертизи цінності електронних документів, складання списків організацій – джерел формування Національного архівного фонду, приймання та передавання електронних документів до ЦДЕА України). Тому співпраця ЦДЕА України з Державним комітетом архівів України і Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства спрямована на розроблення нормативно-методичного забезпечення, яке дасть змогу державним архівним установам формувати списки юридичних та фізичних осіб – джерел формування НАФ, проводити експертизу цінності електронних документів, приймати їх на державне зберігання.